

more drugače biti. Ako hoče šola uspešno svojemu smotru zadovoljiti, mora se učenec podvreči učitelju brez izjeme, v vsakem slučaju.

Kako se pa zdaj stvari imajo, je drugo vprašanje.

Večina učencev se sicer vedénju modrega učitelja pokorava, prejemajoč iz njegovih ust pohvalo, a v obratnem slučaju opominj, grajo, ukor, kazen. In ko bi ne bilo to na večini, bi morali užé davno šole zapreti.

Ali žalibog, učiteljstvo mora obžalovati, da se vsi ne pokoravajo, ter da ni sredstev proti nepokornežem, katera bi zadostovala smislu pozitivnega zakona.

Učitelj je s svojimi disciplinarnimi sredstvi, ki jih zakon dovoljuje, brzo pri kraji; poreden učenec pa se ne naveliča nagajati — tako postane **brezbranni** učitelj hitro igrača v rokah neporednežev.

Nisem rekel zaman „brezbranni učitelj“. V šolskej praksi je učitelj proti razvajeni in razposajeni mladini vedno brez obrane. Razposajenec more učitelja s svojimi drznimi besedami žaliti, more ga s svojim nepristojnim početjem in zasmehovanjem pred vsem razredom ob veljavo spraviti, dà, more i proti njemu svojo roko dvigniti, a vendar učitelj nema prava, da bi odmeril učencu kazen, katera bi odgovarjala njegovim krivnjam in prestopkom.

In ako bi znabiti radi osobne varnosti ali v opravičenem srdu se vender dotaknil razposajenca, kako bi se pač opekeli!

Toži li ga učenec po svojih roditeljih, se tožba takoj vsprejme in učitelj se disciplinarno preiskuje. Učitelj pa ne dobí zadoščenja od učenca, ako bi tudi zahteval za njega zasluženo kazen. Šolski uradi nemajo v tem slučaju tudi nobene oblasti in močí, a paragrafom kazenskega zakona šolarji niso podvrženi.

Iz tega sledi naravni sklep: učenec je v šoli nedotakljiv, učitelj dotakljiv; razposajen učenec despota, učitelj otrok.

Za takovih okolnosti ne govorimo o avktoriteti učiteljevej; kjer je v šoli le nekoliko upornikov — a kje jih ni? tam je avktoriteta nemočna. (Dalje prih.)

R a z n i o t r o c i .

(Spisal Jos. Ciperle.)

(Dalje.)

Slaba lastnost premnozih Ljubljčanov je ta, da zró radi z nekako prenapetostjo in vzvišenostjo na kmeta. Tolaži nas samo to, da tudi drugi meščani ne delajo drugače. Toda njih vzvišenost nad kmetom ni ravno prevelika. Kmet vé manj, nego meščan, čuje se večkrat. Ali kje vender tičí ona viša modrost meščana? Položite roko na serce, meščani! Koliko vas je, ki znate v resnici ločiti jelko od smreke, ali pšenico od erži? Glejte, in to zna vender vsak kmet.

Zdaj mora vsaka „ljubljska srajca“, ko postane stara šest let, v šolo. Poprej bili so nekateri izvoljeni pobirati drobtine modrosti in učenosti po šolskih sobah. In kako imeniten je bil nekdanj tudi tak otrok! Vse ga je čislalo, vse videlo v njem že prihodnjega gospoda, ki bode jedel bel kruh. Zdaj je to nekoliko drugače. Kdor je hotel nekdanj postati kak rokodellec, ni mu bilo treba beliti glave in obteževati svojih možgan s čerkami. Zdaj je tudi to drugače. Zdaj hočemo inteligentne rokodelce, inteligentne dervarje, celo inteligentne biriče.

Čast, komur čast! Mnogo ljubljanskih otrok postane v resnici kaj. Eden je uradnik, drugi duhoven, tretji profesor, četerti pošten rokodelec, in peti oženi se s kako bogato, če tudi že malo starikavo ženo, in vsled tega je tudi nekaj. Nekaj se jih seveda izpridi popolnem. Ti niso nič, kajti še toliko pameti nimajo, da bi vneli za-se kako zarjavelo serce.

Vender vzgoja raznih „ljubljskih srajc“ je tako različna, da nam ni mogoče popisati vsega. Kdor postane kaj, umerje na svoji lastni postelji in v svoji lastni sobi, morda celo v svoji lastni hiši. Kdor pa ni nič, dobí varno zavetje na stare dni doli v Kurji vasi v mestni siromašnici, ter umerje na mestni postelji. Položé ga tudi potem v mestno trugo, in mesto plača mu tudi grob pri sv. Krištofu. In zvonovi sv. Krištofa bingljajo mu ravno tako prijazno, kot vsakemu, že od daleč: „Le v jamo ž njim! Le v jamo ž njim!“ In nosilci stopijo potem malo hitreje ž njim proti pokopališču. Kaj bi ga tudi nosili predolgo, saj bode tam gori pri sv. Krištofu naj bolje za-nj. In načelnik nosilcev vsklikne, ko je merlič že v jami po svoji stari navadi: „Bog lonaj, pogrebci!“ — če tudi na dolgo in široko ni videti nobenega pogrebca. Ali načelnik nosilcev mora imeti pri tej ceremoniji zadnjo besedo.

„Ljubljanska srajca“ počiva tedaj mirno v grobu. Pustimo jo počivati, in oglejmo si sploh vzgojo v Ljubljani. Znano je že tako, da stariši niso sami vzgojitelji otroka; ampak vse, kar obdaja gojenca, vse vpliva na-nj, ter ga vzgoja. Vzgojitelji njegovi so tedaj tudi vsakoršni predmetje, šege in navade, okolica in drugi ljudje.

Dobra stran ljubljanske vzgoje je še ta, da stariši sploh pazijo na vero svojih otrok. Matere in očetje učé jih še moliti, vodijo jih še v cerkev. Saj so pa tudi cerkve ljubljanske pravi biser mesta. Po Ljubljani vidiš še mnogo ljudi, ki se odkrivajo cerkvam. Sploh Ljubljana ohranila je še jako dobro svoj katoliški značaj.

Čuti in brati je dan danes dostikrat izraze: konfesijonelna in interkonfesijonelna vzgoja. Nekdaj poznali so ljudje le prvo. Po nji vzgojati imajo se otroci na podlogi vere. Ta ima biti temelj, na kateri opira se ves vpliv na otroka, ta ima tudi prešinjati in krepiti vse predmete, ki imajo namen, napraviti iz otroka dobrega in umnega človeka. — A druga nima tacega temelja, kajti meni se, da je tudi brezverec lahko dober človek.

Vender čudo čudovito! Ravno tisti ljudje, ki zastopajo interkonfesijonelno vzgojo, slavé na ves glas nacionalno vzgojo. Seveda vedeti je treba, da mislijo s tem vedno le nemško vzgojo. O slovenski ali česki vzgoji nisem čul še nikdar.

Ne bomo se spuščali v daljše razmišljanje o tem predmetu, ampak omenimo naj še enkrat, da je vzgoja po Ljubljani v večini še verska.

Jedi in pijače. „Ljubljanska srajca“ pride navadno na svet z zdravim želodcem. Mleko, ki se prodaja po Ljubljani, ni tako pokaženo, kot drugod po mestih. Vsa čast tedaj mlekaricam ljubljanskim. Bog jim daj mnogo krav, in tem mnogo mleka! Druzega jim ne morem želeti.

Kar bi želel Ljubljančanom, bilo bi to, da bi pekli peki boljši kruh. Oj, kruhek, kakov božji dar si ti ti! A ne bodi tak, da zabašeš le želodec, ampak bodi tečen in okusen, kar ni ljubljanski kruhek.

Po Ljubljani dalje je tudi premnogo prodajalnic, ki prodajajo razne slaščice za otroke, o kojih si kmet še ne sanja ničesa. Dobí se jih pa tudi za krajcar mnogo mnogo.

S čim se pa tudi prikupiš bolj otroku, nego ravno z njimi? Za slaščice ti stori otrok vse, ne maráje, je-li dobro, ali slabo, pravično, ali krivično. In to nagnenje otrokovo zlorabi se le prerado. Zraven tega pokvarijo si otroci radi s tem želodec.

Res je, da vidi in sliši mestni otrok mnogo več, nego kmetski. Mislili bi tedaj tudi, da se razvijó vsled tega tudi bolj njega dušne moči. Ali ni vse zlató, kar se sveti. Bolj nadarjeni mestni otroci dozore zato prezgodaj; in manj nadarjeni zblodijo se le še bolj. S prvimi je kakor s prezgodnjim sadjem. To segnjije tudi prerano, in prezgodnji mladiči se tudi pokvarijo preneglo. — Dalje se govori tudi rado s temi mladiči o vsem potrebnim, a še več o nepotrebnim; saj se mora odlikovati na vsak način mestni otrok od kmetskega.

Le premalo se pazi na prirodno nadarjenost otrokovo, in tudi na to, kako razvite so že otrokove moči in zmožnosti. Ali bi ne bilo mogoče iz mnogo več otrok napraviti kaj dobrega in pravega, ako bi se vzgojalo umnejše in pametnejše?

Kakor sem omenil že zgoraj, govori se po Ljubljani nekaka zmes nemščine in slovenščine. Pravi Ljubljančan vender ne zna niti enega, niti drugega jezika popolnem. Ne pride mi na um trditi, da nemščina ni potrebna; kajti kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš. Ali vender bi bilo pametno, da bi se otroci najprvo privadili dobro svojega materinega jezika. Saj je povsod tako, samó pri nas Slovencih ni. In še le potem naj se vadi človek tujega jezika. Verjemite mi, da se ga bode učil potem z mnogo večim uspehom, nego prej.

Med dušnimi zmožnostimi vender je domišljjetina zeló važna. Ona tolaži človeka v nezgodi, ako ni pretirana; a zblodi ga tudi najlože, ako je goljuřiva. A nič ni lože, nego zapeljati jo na kriva pota. Že otroka v zibeli strašijo: „Če ne boš molčal, prišel bode bav-bav!“ Sim ter tje tudi zarenči potem kdo v kakem kotu. Otrok obmolkne, ker se boji bav-bava. — Pozneje začno se mu praviti povesti o strahovih, čarovnicah, o začaranih princezinjah, itd. Da bi pač premislili ljudje, koliko-škodujó s tem otroku!

Malopridnežev in postopačev nahaja se po Ljubljani več, nego po vaséh. Teh ljudi jezik je osoren, in verli strokovnjaki so v kletvi. Oni se ne pridušajo kar tako navadno, oni vtemeljévajo in olupšavajo svoje priduševanje še z mnogimi pridevki in pristavki, s kojimi hoté še določniše pritrđiti. To je seveda ostudno vsacemu razumnemu človeku; ali mladina posnemlje jih vender le rada v tem.

Nekdaj otroci niso smeli v gostilne; gorjé jim tudi, ako so kadili. A zdaj imajo po-balini isto pravico popijati po gostilnah in pušiti tobak, kakor odrasčenci. Nekdaj bil bi jih vergel oštír na sredo ulic, ako bi bili prišli zahtevati pijače k njemu; in vsakdo izbil bi bil fantalinu smodko iz ust. Zdaj to več ne gre. Še pred sodnijo znal bi se morda opravičevati zarad kalenja javnega mirú.

Dovolj tedaj. Sklenimo poglavje to; morda bode še priložnost, izpregovoriti kedaj marsikatero o raznih pomanjkljivostih vzgoje.